

VVS-VOORSTEL PEDAGOGISCHE STUFIVOORWAARDEN

1. HUIDIGE REGELING

Het decreet van 2004 voerde een studiefinancieringskrediet in van twee bachelorkredieten, een masterkrediet en een jokerkrediet. Je kan je tweede bachelorkrediet wel maar aanspreken nadat je eerste bachelordiploma is behaald. Verder is er ook bijkomend krediet voorzien voor één schakelprogramma, één voorbereidingsprogramma en één lerarenopleiding. Het decreet van 2004 schafte ook de oude hiërarchie in studieniveaus af, waarbij je na een tweede cyclusdiploma niet opnieuw met een studiebeurs kon 'afzakken' naar een eerste cyclusopleiding. De grootte van het stufikrediet is afhankelijk van de nominale studieduur van de opleiding: een master van 120 studiepunten recht geeft op een masterkrediet van 120 punten. De studiefinanciering wordt jaarlijks berekend op basis van het aantal studiepunten dat een student opneemt. Per jaar kan je maximaal 60 studiepunten opnemen (dus ook als je bijvoorbeeld 80 studiepunten volgt). Wie minder dan halftijds studeert (minder dan 27 studiepunten opneemt), heeft geen recht op studiefinanciering (tenzij in je diplomajaar). Alleen voor opleidingsonderdelen die worden opgenomen binnen een diplomacontract kan je een beurs krijgen. Credit- of examencontracten komen dus niet in aanmerking voor studiefinanciering.

Het jokerkrediet telt 60 studiepunten. Het geldt voor de hele studieduur maar mag niet worden ingezet voor studieniveau's waarvoor geen stufikrediet is voorzien. Sinds 2004 kan je de joker enkel aanspreken om te heroriënteren of te bissen (in flexibiliseringsjargon: vakken te herdoen). Als je een vak moet herdoen, dan gaan deze "oude studiepunten" dus af van het jokerkrediet dat je nog hebt uitstaan. De studiepunten van nieuwe vakken worden in mindering gebracht van je reguliere bachelor-, master-, schakel-...krediet.

2. PROBLEMEN

Aanvullende opleidingen: De jokerbeurs die werd ingevoerd in 2001 was aanvankelijk een extra eenmalige beurs die je kon krijgen als je voldeed aan alle voorwaarden om een studiebeurs te krijgen, behalve de pedagogische. De jokerbeurs kon zo door de goede en vlijtige beursstudent ook worden opgespaard voor een aanvullende of bijkomende opleiding. Nu kan je de joker enkel inzetten om te herkansen of te heroriënteren. Veel afgestudeerden die nog een banaba of manama willen volgen, omzeilen de inperking van de jokerbeurs tot het herkansen, door zich *pro forma* in te schrijven voor een tweede bachelor, om op die manier toch een studiebeurs te genieten. In de ogen van de student is het behoorlijk onlogisch dat de overheid wel nog een studiekrediet toestaat voor een tweede initiële bachelor van 180 studiepunten, maar niet voor een veel kortere (en dus minder kostelijke) tweede master, banaba of manama.

Curriculumhervormingen: Het jokerkrediet werd met het wijzigingsdecreet van 2005 nog verder uitgehouden. Bij de bachelor-masterhervorming stelde men immers vast dat studenten die niet volledig slaagden en zo tussen de twee systemen invielen, vaak als gevolg van een vernieuwd curriculum meer studiepunten moesten opnemen dan het geval zou zijn geweest als ze binnen het oude systeem voort studeerden. Studenten die niet volledig slagen voor alle opgenomen studiepunten, komen vaak terecht in het midden van een curriculumhervorming. Dat zijn de vroegere IAJ-studenten, de nieuwe GIT-studenten. Daardoor moeten ze in hun bisjaar opeens veel meer studiepunten opnemen dan ze rekenkundig eigenlijk hadden gemoeten indien hun opleiding niet was hervormd. Bijvoorbeeld omdat de studiepunten die ze wel met goed gevolg hadden afgelegd, niet meer worden aangeboden in het nieuwe programma. En omdat er opeens een aantal nieuwe vakken tot het verplichte pakket behoren. Om maar niet te spreken van samenvoegingen van vakken... Deze bijkomende vakken die niet voorkwamen in het oude programma, zijn dus eigenlijk nieuwe studiepunten (en dus strikt genomen geen vakken die je herdoet). De overheid besloot het jokerkrediet hiervoor aan te spreken om tegemoet te komen aan veranderingen aan het curriculum en het studieprogramma waardoor een student soms plotseling aan het einde van zijn studies nog een aantal vakken blijkt te moeten bij volgen vooraleer hij of zij een diploma kan halen. Natuurlijk kon het immers niet de bedoeling zijn dat de beursstudent zelf financieel moest opdraaien voor de gevolgen van een eenzijdige beslissing van zijn of haar instelling om het curriculum aan te passen.

De oplossing die aan het probleem werd geboden is vanuit studentenperspectief echter niet de meest correcte. Dat deze bijkomende vakken moeten worden bekostigd met behulp van het jokerkrediet, betekent dat deze worden afgeknabbeld van het eigenlijk herkansingskrediet. Concreet wil dat bijvoorbeeld zeggen dat studenten die al een keer zijn blijven hangen en hun jokerkrediet misschien al (bijna) volledig hebben opgebruikt, niet (of nauwelijks) van deze regeling gebruik kunnen maken. Net die studenten die, als gevolg van de opgelopen studievertraging met veranderende curricula worden geconfronteerd, vallen hier dus uit de boot. De student dreigt op die manier toch nog het slachtoffer te worden van eenzijdige beslissingen van een instelling hoger onderwijs.

Administratieve heroriënteringen: In de praktijk blijken studenten die wel slagen en doorstromen het slachtoffer te worden van een louter administratieve heroriëntering. Wanneer bijvoorbeeld een eerste jaar gezamenlijk wordt aangeboden en er vanaf het tweede of derde jaar een optie moet worden gekozen, dan herkent de administratie

studietoelagen vaak niet dat het om eenzelfde bachelor gaat en er een naadloze doorstroming is geweest. In dat geval worden deze studenten verplicht om voor het tweede jaar hun jokerbeurs aan te spreken. Het heeft als gevolg dat deze modelstudenten in het verdere verloop van hun carrière geen jokerkrediet meer hebben voor wanneer ze daadwerkelijk eens een steekje zouden laten vallen. Deze systeemfout is onaanvaardbaar. Voorlopig gaat het slechts om een beperkt aantal opleidingen (zoals industrieel ingenieur of politieke en sociale wetenschappen) maar hun aantal zal als gevolg van flexibilisering, generieke bachelors en toegenomen specialisatie in de vorm van afstudeerrichtingen, in de toekomst uiteraard nog sterk toenemen. Vergelijkbare problemen stellen opleidingen die van naam veranderen, deze worden plots gezien als nieuwe opleiding en dus moet de joker worden ingezet.

Van opleiding of instelling veranderen: Een ander probleem is dan weer dat de afdeling studietoelagen soms daadwerkelijke heroriënteringen niet herkent waardoor het jokerkrediet dan weer niet wordt aangesproken. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer een student van instelling verandert. Een student die in instelling A het eerste jaar sociaal werk heeft gevolgd, niet slaagt en vervolgens inschrijft voor het eerste jaar sociaal werk in instelling B, neemt volgens de administratie 'nieuwe studiepunten' op en moet zijn joker niet aanspreken. Andere onduidelijkheden hangen dan weer samen met afstudeerrichtingen. Als iemand die al een bachelordiploma heeft behaalt, zich vervolgens nog eens wil inschrijven voor een andere dan de eerder gevolgde afstudeerrichting, is het onduidelijk of het jokerkrediet dan wel het tweede bachelorkrediet moet worden aangesproken. Feitelijk blijkt het lot van de student en zijn studiebeurs vaak af te hangen van de dossierbehandelaar op de afdeling studietoelagen.

Soep: Veel problemen hebben te maken met de moeilijkheid om in elk concreet geval precies uit te maken of het nu om oude of nieuwe studiepunten gaat, om studievoortgang of om heroriëntering. Dat is nochtans verplicht omdat het decreet stelt dat voor elk oud en reeds eerder opgenomen studiepoint de joker wordt ingeschakeld. Idem voor elke heroriëntering. Maar dat wordt steeds moeilijker vast te stellen in een flexibel onderwijssysteem. Een laatste prangend probleem is dat de DTO, de databank tertiair onderwijs, waaruit de afdeling studietoelagen de pedagogische voorwaarden afleidt, absoluut niet is ingesteld op de gegevens en logica van studiefinanciering.

In feite kan niemand er nog echt aan uit: noch de administratie, noch de specialisten op studentenvoorzieningen, laat staan de studenten zelf. Er is een handboek voor intermediairen (dat zijn sociale diensten van studentenvoorzieningen die ondersteuning bieden bij beursaanvragen en afhandelingen) dat ondertussen al bukt van de amendementen of bijkomende toepassingsregels. Bovendien duiken er voortdurend nog nieuwe problemen op en veranderen de bestaande regels voortdurend - wat willekeur in de hand werkt. De pedagogische voorwaarden voor studiefinanciering zitten serieus in het sop.

3. PRINCIPES

Eenvoudig en transparant: De nieuwe pedagogische voorwaarden moeten transparant zijn. VVS vraagt een relatief eenvoudig systeem dat geen tientallen toepassingsregels en uitzonderingen behoeft die maken dat niemand er nog uit wijs kan en de student wordt overgeleverd aan de willekeur van de toevallige dossierbeheerder op de administratie. Geen oplapwerk of systeem dat met haken en ogen aaneen hangt, maar wel een transparant systeem dat de student rechtszekerheid garandeert.

Communicerbaar en voorspelbaar: Het systeem moet vlot communiceerbaar zijn naar studenten, potentiële studenten en hun ouders – ook wanneer ze uit laaggeschoolde milieus komen. De complexiteit van regelgeving vormt voor hen immers vaak al een drempel op zich. De administratie moet bij een negatieve beslissing in mensentaal kunnen uitleggen waarom een student geen recht heeft op een beurs. Vandaag kunnen sommige beslissingen helaas niet anders worden verklaard dan door willekeur. Deze vereiste van communiceerbaarheid staat niet op zichzelf maar moet bekeken worden in samenhang met de andere regelgeving op het gebied van hoger onderwijs. Bijvoorbeeld: een studiekrediet introduceren dat erg lijkt op het leerkrediet voor de instellingsfinanciering en het studiegeld, maar toch op een aantal cruciale punten afwijkt, stelt de grootste communicatiespecialisten voor een onmogelijke uitdaging.

Niet alleen moeten administratie en sociale diensten achteraf gemakkelijk kunnen uitleggen welke regels er aanleiding gaven tot een beslissing, de pedagogische voorwaarden voor studiefinanciering moeten voor de student ook vooraf kunnen worden ingeschat. Een student moet weten waaraan hij toe is en wat de concrete gevolgen zijn voor zijn studiefinanciering bij een verandering van studierichting of afstudeerrichting, van instelling, een keuze om verder te studeren... Zoniet blijft het nut van het studiefinancieringsstelsel voor de onderwijsdemocratisering beperkt.

Sociaal beleid en rechtvaardigheid: Voor VVS is studiefinanciering in essentie sociaal flankerend beleid. Het moet studenten die ingeschreven worden door de instellingen hoger onderwijs de mogelijkheid bieden om zich zonder financiële problemen te kunnen toeleggen op hun studies. Studiefinanciering is in de eerste plaats een democratiseringsmiddel en mag dan ook niet worden gezien als een instrument om studievoortgang te bewaken of te stimuleren. Andere instrumenten zijn hiervoor meer geschikt. Dat wil niet zeggen dat studiefinanciering oneindig moet zijn en ook de eeuwige student er nog steeds voor in aanmerking moet komen. Vanuit sociaal oogpunt is ook dat niet rechtvaardig. Maar de nieuwe pedagogische voorwaarden mogen evenmin al te strikte studievoortgang hanteren. De verstrengeling van financiële drempels met culturele maakt dat financieel kwetsbare studenten vaker worden geconfronteerd met aanpassingsmoeilijkheden met de academische ivoren toren waardoor ze soms minder makkelijk doorstromen. Een jokerkrediet van 60 studiepunten op een volledige studiecarrière is eigenlijk onrechtvaardig krap.

Uitvoerbaarheid en techniciteit: Een nieuw systeem moet uiteraard technisch uitvoerbaar zijn. De beperkingen en de onaangepastheid van de DTO vormt vandaag een groot probleem. Maar het zou wel de omgekeerde wereld zijn als het

beleid zich moet aanpassen aan de techniciteit en administratie. VVS benadrukt dat databanken moeten worden ontworpen in functie van de gemaakte beleidskeuzes en niet omgekeerd. Daarom moet de structuur van de toekomstige DTO worden ontworpen in overleg met de experts studiefinanciering en studentenvoorzieningen.

Flexibiliteit en keuzevrijheid: De huidige pedagogische voorwaarden zijn onvoldoende aangepast aan de flexibele realiteit van de huidige onderwijsorganisatie waarin de registratie van oude en nieuwe studiepunten, studievoortgang en heroriëntering, steeds minder gemakkelijk is te achterhalen. De nieuwe pedagogische voorwaarden moeten geschreven worden op de nieuwe leest van de flexibilisering van het hoger onderwijs.

De afschaffing van de hiërarchie in studieniveaus was een goede zaak maar de prijs die ervoor werd betaald (namelijk dat de joker niet meer voor aanvullende opleidingen mag worden gebruikt) valt te betreuren. Als de overheid dan toch een krediet wil vrijmaken voor een tweede opleiding, dan wil VVS dat de student de keuze krijgt binnen welk opleidingsniveau hij dit opneemt.

4. ALTERNATIEVEN

4.1. UIT TE SLUITEN ALTERNATIEVEN

De hoger beschreven klijlijnen laten ook toe enkele **alternatieven uit te sluiten** zoals:

- 1 bijvulbare rugzakje voor de ganse studieloopbaan (cf leerkrediet). Dit zou een achteruitgang betekenen ten opzichte van het huidige systeem. Vandaag kan je immers als student je eerste jaar bissen en twee keer studiefinanciering trekken, vervolgens in je trisjaar slagen en het jaar erop in tweede bachelor opnieuw studiefinancieringsgerechtigd zijn. Maar in een systeem met een startrugzakje van bijvoorbeeld 140 studiepunten, kan je studiefinanciering voor de rest van je studieloopbaan voorgoed vergeten wanneer je in het eerste jaar trist. Een stufikrediet in de vorm van een bijvulbare startrugzak dat op bepaalde punten zou afwijken van het leerkrediet voor het inschrijvingsgeld, is bovendien een ramp om gecommuniceerd te krijgen naar de student voor wie beide systemen belangrijk zijn.
- 1 niet bijvulbare rugzak voor de ganse studieloopbaan: dit lijkt ons niet aangepast aan de verschillen in studieduur tussen de Vlaamse opleidingen. Bovendien houdt het geen rekening met schakelmogelijkheden etc.

4.2. HET VVS-VOORSTEL

Vanuit deze algemene principes wil VVS een alternatief formuleren. Het VVS voorstel vertrekt van het huidige systeem om het op enkele cruciale punten bij te sturen. VVS pleit voor een **combinatie van rugzakjes en een herziening van de jokerbeurs**. Deze maken het overbodig om in de toekomst nog steeds te moeten uitzoeken of het om oude of nieuwe studiepunten gaat, om heroriëntering of studievoortgang.

Om ongewenste neveneffecten te vermijden is het uiteraard absoluut noodzakelijk om eerst te simuleren of het VVS-voorstel voor bepaalde studenten met specifieke studietrajecten geen achteruitgang betekent ten opzichte van het huidige systeem. Uiteraard kunnen ook andere systemen in overweging worden genomen, zolang ze een goede uitwerking zijn van de algemene principes die VVS voorop stelt.

4.2.1. recht op drie verschillende soorten kredietlijnen

Het initiële krediet omvat de volgende opleidingskredieten: 1 bachelor (en)

1 master (en)

1 schakelprogramma (en)

1 voorbereidingsprogramma (en)

1 specifieke lerarenopleiding (en)

Het aanvullende krediet omvat de volgende mogelijkheden: een tweede bachelor (of)

een tweede master (of)

een manama (of)

een banaba (of)

Het jokerkrediet bevat 120 studiepunten en is bedoeld om onvoorziene zaken op te vangen als gevolg van:

bissen (en/of)

heroriënteren (en/of)

actualiseringsprogrammas (en/of).

Elke student heeft recht op deze drie kredietlijnen. Voor de initiële en aanvullende kredieten geldt dat de grootte van de rugzak steeds de **nominale studieduur** volgt. De 120 studiepunten jokerkrediet kunnen worden gebruikt om een opleiding uit één van voorgaande kredieten af te ronden als het oorspronkelijke krediet ervan is uitgeput

De kredieten worden herschikt ten opzichte van het bestaande systeem. Het initiële krediet bundelt de basisopleidingen waarop elke student recht heeft. VVS wenst schakel- en voorbereidingsprogramma's expliciet aan te duiden als een basisrecht voor de student en niet als een luxegegeven. Een student kan daarom alle opleidingskredieten die tot het initiële krediet behoren, uitputten.

Het aanvullend krediet is een extraatje, een bijkomend krediet voor een tweede studie. De student krijgt in het voorstel van VVS de vrijheid om te kiezen op welk studieniveau hij zijn tweede studiekrediet opneemt. Het aanvullend krediet laat dus slechts een keuze toe uit één van de vermelde opleidingsniveau's. Een student kan dus in plaats van een tweede bachelor te volgen, ook kiezen voor een tweede master, een banaba of manama. Het aanvullend stufikrediet omvat slechts één enkele bijkomende opleiding (dus ofwel een ba ofwel een ma, maar geen volledige bama). De grootte van de rugzak is afhankelijk van de voorziene studieduur van de gekozen bijkomende studie. Dat aanvullend krediet moet gelijktijdig met een ander krediet kunnen worden aangesproken (nu kan je een tweede bachelorkrediet enkel aanspreken als je al een eerste bachelordiploma hebt behaald).

Het jokerkrediet tenslotte is bedoeld om de financiële gevolgen van herkansen, heroriënteren, een actualiseringsprogramma... op te vangen. Hoewel VVS principieel geen voorstander is van het opvangen van curriculumhervormingen via het jokerkrediet (het gaat niet om bijkomende studiepunten waarvoor de student zelf verantwoordelijk is), noodzaakt de opname van deze doelstelling in het jokerkrediet tot een uitbreiding van het al krap bemeten jokerkrediet. Een verdubbeling naar 120 studiepunten is meer dan gerechtvaardigd. Net als vroeger kan het jokerkrediet worden aangesproken tijdens de volledige studiecariëre en voor alle studieniveaus die in aanmerking komen voor een initieel of aanvullend krediet. Maar je kan er geen opleiding mee aanvatten, enkel eentje mee verder zetten. Op die manier vermijden we dat de joker interfereert met het aanvullend krediet en de deur zou open zetten naar twee aanvullende opleidingen. Het stapelen van aanvullende opleidingen vindt VVS immers geen maatschappelijke verantwoordelijkheid. (eventueel zou je om budgettaire redenen het jokerkrediet kunnen beperken tot een aanvulling van je initiële kredietlijn, dus tot de eerste studies).

Samengevat: Buiten het herschikken van de kredietlijnen ten opzichte van het bestaande systeem, zijn er twee zaken essentieel: de **studiekredieten worden echte rugzakjes en de joker wordt gheredefinieerd**. Daardoor vervalt de administratief omslachtige en bijzonder complexe verplichting om te werken met oude en nieuwe studiepunten, en met gewone studievoortgang of heroriëntering. Concreet wil dit zeggen dat de student of de onderwijsinstelling niet langer voor elk opleidingsonderdeel moet doorgeven of het om de opgenomen studiepunten nu oud of nieuw zijn. Dat is niet langer nodig omdat het jokerbeurskrediet niet beperkt is tot bissen (opleidingsonderdelen herdoen) maar zich vooral als doel stelt de gevolgen op te vangen van het moeten herdoen van een aantal studiepunten. Dat wil zeggen dat een student die bijvoorbeeld een eerste bachelor volgt, gewoon zijn bachelorrugzakje verder kan opsouperen zonder zich zorgen te moeten maken of het nu gaat om een vak dat hij bist of om een heroriëntering. Van zodra zijn bachelorrugzakje leeg is, kan hij de joker aanspreken. Ook weer zonder per studiepunten te moeten verantwoorden of het nu gaat om een bisvak of een heroriënteringsonderdeel... Deze wijziging heeft als gunstig gevolg een enorme vermindering van administratieve rompslomp en definitieproblemen, in het voordeel van student en overheid.

4.2.2. schrapping minimumgrens

De vraag is verder ook of de bepaling dat je minimaal 27 studiepunten moet opnemen om in aanmerking te komen voor studiefinanciering nog wel nodig is. Immers blijft studiefinanciering beperkt tot diplomastudenten en studeren deze zelden in een trager ritme dan halftijds. Deze bepaling lijkt dan ook onnodig en voorbijgestreefde regel en beter worden geschrapt om te komen tot een zuiver rugzakstelsel (trouwens maakt men vandaag ook al een uitzondering voor het diplomajaar).

4.2.3. stimulansenkrediet

VVS schaaft zich bovendien achter de noodzaak van een stimulansenkrediet voor bepaalde groepen die het op het ogenblik zeer moeilijk hebben de drempel tot ons hoger onderwijs te overwinnen. Het gaat hier dan vooral om studenten die hebben af te rekenen met een brede waaier van problemen. Enkele welomlijnde kansengroepen zoals studenten met functiebeperkingen, studenten die doorstromen uit het beroepssecundair onderwijs, allochtone studenten... moeten niet alleen financiële drempels overwinnen, maar ook socio-culturele. Daardoor hebben ze vaker doorstroommoeilijkheden in het hoger onderwijs en lopen ze vaker vertraging op. Om die reden overweegt de overheid ook een extra wegging voor studentenkenmerken om zo de negatieve effecten van outputfinanciering te compenseren. Omdat de achterstellingsmechanismen deze studenten niet enkel parten spelen aan het begin van hun studieloopbaan, maar ook later nog hun studievoortgang kunnen belemmeren, kan een extra jokerkrediet voor de beursgerechtigden onder hen, de hoge drop out van deze kansengroepen uit het hoger onderwijs helpen bestrijden. Een stimulansenkrediet lost de socioculturele drempels niet op, maar is wel een nuttig onderdeel van een breder beleid om deze groepen in ons hoger onderwijs te krijgen en te houden. Als het de overheid menens is met de aandacht voor een zorg- en doelgroepenbeleid, dan moet ze deze democratiseringsmaatregel zo snel mogelijk concretiseren. In Nederland krijgen functiebeperkte studenten al langer een bijkomend jaar studiefinanciering. De wijziging van een decreet dat zich de democratisering van het hoger onderwijs tot doel stelt, mag nuttige instrumenten om de ondervertegenwoordiging van bepaalde maatschappelijke groepen te remediëren, niet langer laten stranden op praktische en niet onoverkomelijke bezwaren.